

УДК: 631.115:332.012.2

Найда І.С., аспірант

Одеський державний аграрний університет

**Теоретичні та прикладні аспекти розвитку агроформувань на засадах
соціоекономіки**

Найда І.С.

**Теоретические та прикладные аспекты развития агроформирований на
принципах социоекономики**

Naida I. S.

**Theoretical and Applied Aspects of Development of Agricultural Enterprises are
on Principles of Socioeconomics**

У статті проведено аналіз підходів різних вчених щодо трактування терміну „соціоекономіка”, розглянуто напрями соціоекономічного розвитку агроформувань.

Ключові слова: соціоекономіка, економічне зростання, експортний потенціал, агроформування, добробут населення.

The analysis of different scientists` approach to the term “socioeconomics” has been given in the article. The directions of socioeconomic development of agricultural enterprises are considered here.

Key words: socioeconomics, economy growing, export potential, agricultural enterprises, welfare of population.

Вступ. Актуальність наукового опрацювання проблеми розвитку агроформувань на засадах соціоекономіки спричинено значними економічними, соціальними, демографічними, екологічними та політичними втратами, які понесло село вже в період незалежності України. Освоєння країною ринкових

інструментів націлює аграрні господарюючі суб'єкти на отримання максимальних прибутків, підпорядковуючи економічним інтересам не менш важливі для повноцінного розвитку сільської громади інші сфери життєдіяльності. Проте сучасні економічні здобутки, що відбивають збільшення виробництва окремих видів сільськогосподарської продукції та нарощування експортного потенціалу сільського господарства, не принесли адекватного поліпшення рівня добробуту селян. Ігнорування соціальних та економічних інтересів сільських мешканців є однією з головних причин занепаду українського села, погіршення стану його соціальної та інженерної інфраструктури. Така ситуація в аграрному секторі економіки зумовила необхідність радикальних змін у системі господарювання на селі шляхом всебічної модернізації економічного розвитку агроформувань, здійснюваного на соціоекономічних засадах з надійним науковим забезпеченням.

Дослідженням проблем соціоекономіки займаються провідні вітчизняні та іноземні науковці, серед яких суттєвий внесок зробили В. П. Антонюк, В. В. Антропов, О. М. Бородіна, О. Г. Булавко, В. М. Геєць, О. Г. Головніна, В. Г. Єременко, Ю. К. Зайцев, Л. І. Михайлова, О. Ф. Новікова, І. В. Прокопа, Г. Е. Слезінгер, В. О. Сухих, Ю. П. Філякін, М. А. Шабанова, В. В. Юрчишин, К.І. Якуба, О.О. Яременко та інші. Проте питанням розвитку соціоекономіки на рівні агроформувань приділено недостатньо уваги, що і зумовило необхідність проведення даного дослідження.

Постановка завдання. Метою статті є з'ясування та наукове обґрунтування перспективності соціоекономічного розвитку агроформувань, як важливої умови вирішення соціальних та економічних проблем сільських мешканців та відродження українського села.

Результати. Результати наукових пошуків показують, що соціоекономіка трактується з позицій, які передбачають наявність економічної захищеності, справедливий розподіл створеного багатства, вирішення проблеми бідності, створення робочих місць на гуманістичних засадах, людську рівність, свободу,

демократію. Активізація наукових досліджень у сфері соціоекономіки сприяла поширенню у науковій літературі різних підходів до визначення її поняття.

Засновником нового наукового напрямку – соціоекономіки є американський соціолог А. Етціоні, який визначив її міждисциплінарною парадигмою, яка, спираючись на критику неокласичних підходів в економіці, розвивається паралельно економічній соціології [1]. У 1989 році у Гарвардській школі бізнесу він створив Міжнародне товариство розвитку соціоекономіки (SASE). Різні аспекти дослідження змісту соціоекономіки привертають все більше уваги вітчизняних та зарубіжних вчених, точки зору яких представлені в таблиці 1.

Таблиця 1

Підходи щодо визначення сутності категорії «соціоекономіка»

Автор	Зміст соціальної економіки
Соціоекономіка як підвищення добробуту та рівня життя населення	
Г. Слезингер	економіка, формування і розвиток якої підпорядковані пріоритетній меті забезпечення добробуту кожної людини та суспільства в цілому [3, с. 10]
Соціоекономіка як досягнення соціального консенсусу	
В. Сременко	займається вивченням соціально-економічних законів і закономірностей, що регулюють взаємовідносини в сучасному суспільстві, забезпечують співробітництво, досягнення соціального консенсусу за метою досягнення загального добробуту [4, с. 24]
Соціоекономіка як особливий тип господарської системи	
О. Нестеренко	набір соціально-економічних інститутів, головною метою яких є досягнення соціальної справедливості й високого рівня життя [5, с. 71]
В. Антропов	концептуальна модель соціально-економічної системи, яка ґрунтується на сумісництві економічної ефективності та соціального компромісу [6, с. 75]
А. Бутенко	особлива форма ринкового господарювання, свідомо спрямована державою і суспільством на вирішення певних соціальних завдань [7, с.7]
Соціоекономіка як соціальна захищеність населення	
О.Г. Головніна	модель сучасного суспільства, що організована на принципах соціальної справедливості, рівності, законності, соціальної захищеності, яка забезпечує своїм громадянам соціально-економічні гарантії, зайнятість і високий рівень життя [8, с. 3]
Соціоекономіка як розвиток особистості	
Ю. П. Філякін	вільний розвиток конкуруючого індивіда, який адекватно сприймає цінності сучасності, що відображені соціальною відповідальністю і державною соціальною підтримкою [9]
Соціоекономіка як забезпеченість соціальних гарантій	
Л. Ерхард	забезпечення соціальних гарантій населення та соціальна спрямованість ринкового господарства [10]

М. Шабанова у своїх результатах наукових досліджень стверджує, що соціоекономіка вивчає двосторонні зв'язки між економічними і соціальними аспектами суспільного виробництва на різних рівнях соціальної реальності [2].

Дослідники підкреслюють зростаючу потребу соціоекономічних досліджень для забезпечення прогресивного економічного і соціального розвитку, підвищення ефективності економіки, зростання якості життя, людського розвитку, покращення суспільної взаємодії. Особливе значення це має для України, яка, незважаючи на значний природний потенціал, суттєво відстає від розвинених країн за рівнем економічного розвитку, добробуту населення, розвитку людського потенціалу.

Перші фундаментальні дослідження розвитку соціоекономіки в нашій країні належать академікам В. М. Гейцю та В. В. Юрчишину. 18 квітня 2012 року в Державній установі «Інститут економіки та прогнозування НАН України» на засіданні Круглого столу при обговоренні проблем української моделі аграрного розвитку та її соціоекономічної переорієнтації було обґрунтовано сутність і шляхи соціоекономічної модернізації аграрного сектора, необхідність відновлення багатофункціонального характеру вітчизняного сільського господарства.

У цьому контексті важлива роль відводиться діяльності агрохолдингів у напрямі задоволення суспільних інтересів та вирішення багато параметричних завдань сільського розвитку [11].

Ефективна діяльність аграрних підприємств є одним із основних чинників розвитку соціально орієнтованої економіки. Для успішного розвитку аграрного сектору потрібно максимально врахувати щонайменше два основні компоненти: економічний і соціальний. Тобто, з одного боку, аграрний сектор має бути інвестиційно привабливим, а з іншого, – необхідно створювати умови для прогресивного розвитку сільських територій. Саме таку концептуальну ідею відстоює Міністерство аграрної політики та продовольства України. Зокрема, в її основу закладено принцип соціальної відповідальності агроформувань щодо розвитку сільських територій, що базується на

відповідальності кожного сільгоспвиробника за соціально-економічний розвиток сільських громад і територій, у межах яких він здійснює свою діяльність [12].

Проте, соціоекономічний розвиток сільськогосподарських підприємств повинен передбачати не лише підтримку соціальної інфраструктури навколо своїх структурних підрозділів, а й реалізацію програм та проектів, що спрямовані на розвиток корпоративної солідарності працівників, підвищення рівня їх соціальної захищеності, створення умов для всебічного розвитку персоналу. При цьому витрати на соціальну сферу зазвичай компенсуються підвищенням продуктивності праці завдяки усвідомленню співробітниками своєї відповідальності перед колективом, здобуття додаткових трудових навиків і вмінь, упевненості в завтрашньому дні.

Таким чином, становлення сучасної системи соціоекономічного розвитку аграрних формувань полягає у здійсненні заходів, спрямованих на:

- 1) забезпечення зайнятості сільського населення;
- 2) інженерне облаштування сільських територій шляхом проведення електрифікації та газифікації, покращення стану дорожньо-транспортної інфраструктури, систем водопостачання та каналізації;
- 3) поліпшення житлових умов сільського населення;
- 4) створення безпечних та сприятливих умов для високопродуктивної праці, професійного розвитку та самореалізації персоналу;
- 5) стимулювання працівників шляхом надання житла за місцем роботи, що вирішує питання їх соціального захисту. Завдяки дії такого мотиваційного механізму забезпечуватиметься високий рівень продуктивності праці трудових ресурсів, що сприятиме ефективному розвитку підприємств. Актуальним це питання є для молодих людей, і особливо молодих фахівців-випускників вищих навчальних закладів, які тільки починають трудову діяльність та не мають достатньо коштів для задоволення цієї потреби;
- 6) розробку та втілення у життя різних соціальних проектів, зокрема орієнтованих на:

- пошук, розвиток, навчання, відбір і залучення молодих спеціалістів до діяльності в сільському господарстві;

- підвищення кваліфікації кадрів виробничих спеціальностей, які працюють на вітчизняних агропідприємствах;

- підтримку розвитку сільського спорту;

- фінансову підтримку закладів сільської культури, освіти, охорони здоров'я.

Здійснення заходів підтримки розвитку сільських територій агропідприємствами, як правило, має благодійний характер і може проводитись як одноразово, так і систематично. Проте протягом останнього часу все більше підприємств розглядають програми та проекти в соціальній сфері як інвестиційні, які є регулярними, стратегічними та плануються в бюджеті підприємства заздалегідь.

Висновки. Однією з причин незадовільного стану сільського господарства та сільських територій є відсутність соціоекономічного бачення в процесі здійснення аграрних реформуваль. Завдяки соціоекономічній діяльності підприємства, спрямованій на поліпшення умов праці та збільшення добробуту працівників, забезпечення їх сучасним житлом, організацію освітнього та виховного процесу сільських дітей, підвищуватиметься зацікавленість працівників у кінцевих результатах виробничо-господарської діяльності аграрних господарюючих суб'єктів. В умовах трансформаційних змін, що відбуваються на селі, пріоритетного значення набуває збалансований розвиток аграрних підприємств на засадах соціоекономіки.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Этциони А. Социэкономика: дальнейшие шаги [Электронный ресурс] / А. Этциони // Экономическая социология. Электронный журнал. – 2002. – Т. 3. – № 1. – С. 65-71. – Режим доступа до журн.: http://www.ecsoc.msses.ru/pdf/ecsoc_t3_nl.pdf.

2. Шабанова М.А. Социэкономика: от парадигмы к новой науке / М.А. Шабанова // Общественные науки и современность. – 2006. – № 1. – С. 20-31.
3. Слезингер Г.Э. Социальная экономика: Учебник / Г.Э. Слезингер. – М.: Дело и сервис, 2001. – 533 с.
4. Єременко В. Соціальна економіка: підручник. – К.: Інформаційно-видавничий центр Держкомстату, 2003. – 351 с.
5. Нестеренко А. Социальная рыночная экономика: концептуальные основы, исторический опыт, уроки для России / А. Нестеренко // Вопросы экономики. – 1998. – № 8. – С. 71 –84.
6. Антропов В. Модели социальной защиты в странах ЕС / В. Антропов // Мировая экономика и международные отношения. – 2005. – № 11. – С.70-77.
7. Бутенко А.П. От социальной ориентации экономики к ликвидации эксплуатации / А.П. Бутенко // Реформы вчера, сегодня, завтра. – М.: 1999. – 48 с.
8. Головніна О.Г. Основи соціальної економіки: Підручник // О.Г. Головніна. – К.: Арістей, 2006. – 612 с.
9. Филякин Ю.П. Теоретические проблемы становления социально ориентированной рыночной экономики: дис. доктора экономич. наук: 08.00.01 / Ю.П. Филякин. – М.: РГБ, 2003. – 81 с.
10. Ерхард Л. Добробут для усіх: пер. с англ. / Л.Ерхард – К.: СМА, 2001. – 101с.
11. Українська модель аграрного розвитку та її соціоекономічна переорієнтація: наук. доп. / [О. М. Бородіна, В. М. Геєць, А. О. Гуторов та ін.]; за ред. В. М. Гейця, О. М. Бородіної, І. В. Прокопи; НАН України, Ін-т екон. та прогнозів. – К., 2012. – 56 с.
12. Присяжнюк М. У здійсненні земельної реформи буде закладено принцип соціальної відповідальності агрохолдингів щодо розвитку сільських територій [Електронний ресурс] / М. Присяжнюк. – Режим доступу: <http://www.minagro.kiev.ua/news/?pg=12256>.